

Notícies

Revista Catalana de Psicoanàlisi, Vol. XXXII/2

Presentació a la SEP¹ del llibre Wilfred Bion: Seminaris i supervisió a Los Angeles²

Introducció

En aquest nou mil·lenni, amb les publicacions sobre Bion s'ha incrementat considerablement l'interès pels nombrosos seminaris clínics que Bion va donar, principalment al Nord i al Sud d'Amèrica (Bion, 1980, 1987, 1990). A l'abril de 1967, Wilfred Bion va donar quatre seminaris i un grup de supervisió als membres de l'Institut i Societat Psicoanalítica de Los Angeles i a altres interessats. Els editors han recuperat les gravacions d'aquestes presentacions. L'anècdota és que el pare de Barnet Malin, fent neteja de coses que tenia al seu garatge, va trobar aquestes cintes enregistrades de quan ell havia assistit als seminaris i, sabent dels nombrosos treballs d'investigació històrica que Aguayo havia portat a terme en els arxius de la Societat Britànica, li va dir a Barnet: "Dóna-les a en Joseph, que li interessien aquestes

---

1. Presentació llegida el 25 de novembre de 2015 en l'acte organitzat per la SEP i l'editorial Monografies de Psicoanàlisi i Psicoteràpia.

2. Aguayo, J. & Malin, B. [eds.] (2015). *WILFRED BION: Seminaris i supervisió a Los Angeles*. Barcelona, Monografies de Psicoanàlisi i Psicoteràpia.

coses". I així va ser, però en Joseph no en feu gaire cas perquè no en coneixia el contingut. Al cap d'un temps, un diumenge que estava avorrit veient un partit de bàsquet per televisió, va decidir escoltar-les i, eureka, va fer la gran descoberta. Va portar-les als estudis de Disney, on les van copiar digitalment i després foren transcrites pels editors. Actualment figuren com a *Arxius d'àudio d'Arthur Malin*, i pertanyen i són administrats pel Centre Psicoanalític de Califòrnia. Vam tenir la sort d'escoltar-les el 27 i 28 de juny de 2014, en les conferències que el Dr. Joseph Aguayo va presentar a la Societat Espanyola de Psicoanàlisi, i una altra vegada el 27 de novembre en l'acte de presentació d'aquest llibre de Bion que van oferir la SEP i l'editorial *Monografies de Psicoanàlisi i Psicoteràpia*.

Com comenta Grotstein (analitzat de Bion a Los Angeles), aquestes transcripcions són molt valuoses per moltes raons, sobretot perquè mostren l'evidència d'un moment de transformació en la vida i en el pensament de Bion. En aquell moment es trobava al bell mig de la creació i ampliació de les seves noves idees sobre la pròpia naturalesa de la psicoanàlisi i s'estava plantejant deixar el seu país per anar a viure a la terra estrangera de Califòrnia, en un moment àlgid de la insurrecció cultural d'occident, a finals dels anys 60. Bion va mostrar coratge a acceptar tots dos reptes, tal i com sempre havia fet durant la seva vida, tan rica com traumàtica. Aquestes transcripcions ens revelen un home a qui, com li passava a Freud, no li feia por revisar tot allò que pensava que sabia, en una recerca que evolucionava sempre cap a la veritat. Ens retraten un Bion lluitant amb les seves idees sobre la memòria, el desig, O, K i F i, enlloc més Bion no ens ha presentat tan àmpliament la seva comprensió del material clínic. Sovint afirmava: "L'analista no pot ser menys important, en una anàlisi, ni pot ser sentit com a més important". Aquest material arxivat reflecteix el període durant el qual Bion va ampliar la investigació epistemològica que comprèn el període "tardà" del seu pensament.

Història

El 1960, quatre joves col·legues que havien acabat recentment la seva formació a l'Institut Psicoanalític de Los Angeles, van decidir formar un grup d'estudi per complementar i ampliar la seva formació, basada de manera exclusiva en la Psicologia del jo americana clàssica. Bernard Bail, Marvin Berenson, James Grotstein i Arthur Malin van estudiar àmpliament i es van esforçar a incloure les teories kleinianes, que eren pràcticament desconegudes a Los Angeles en aquell moment. Bernard Brandchaft, de la generació anterior, havia estat el primer psicoanalista de Los Angeles a viatjar a Anglaterra per formar-se en la teoria de les relacions d'objecte britànica, i es va convertir en el primer defensor important de les idees de Klein a Los Angeles. Ivan McGuire era un analista sènior didàctic i supervisor que estava bastant interessat en les idees britàniques, particularment les del *Middle Group*. Tant Brandchaft com McGuire van encoratjar el grup d'estudi perquè incorporés el treball de Klein (Kirsner, 2000, p. 167-172).

A partir de mitjans dels anys 1960, amb l'ajuda de Brandchaft, aquest grup va començar a patrocinar visites d'analistes britànics a Los Angeles. Els visitants foren Hanna Segal, Herbert Rosenfeld, Donald Meltzer i Wilfred Bion, entre d'altres. Aquests van començar donant conferències i seminaris clínics que es feien a cases particulars. L'interès va augmentar i les trobades es van traslladar a localitats més grans, com l'hotel Beverly Wilshire (*ibid*, p. 172-173). Mirant enrere uns anys més tard, Grotstein anomenaria aquest grup d'estudi "Els quatre genets de l'Apocalipsi" pel fet d'haver portat les idees de Klein a Los Angeles.

Bion va ser el primer analista Kleinià convidat a viure i treballar a Los Angeles per aquest grup, gràcies a l'esforç de Brandchaft i Bail. No es pot determinar exactament la data en què Bion va rebre i va acceptar aquesta invitació; ni tampoc no sabem si Bion va considerar aquesta visita de l'abril de 1967 un assaig o una pràctica per fer un trasllat a Los Angeles.

Els col·legues de Bion a Londres es van quedar consternats en saber els seus plans de deixar Anglaterra. Potser D.W. Winnicott ho va expressar de la manera més commovedora quan va escriure a Bion el 10 de juliol de 1967: "Això serà molt bo per a Los Angeles i crec que podràs fer realment un bon treball allà. El problema és, de totes maneres, que et trobarem a faltar molt al nostre país. La teva posició aquí i la teva personalitat en allò que representes en el treball és de la màxima importància i per a nosaltres serà una pèrdua molt difícil de suportar" (Rodman, 2003, p. 313). Mentre que la importància de Bion per a la Societat Psicoanalítica Britànica va transcendir els límits teòrics, els sentiments de Winnicott tenien encara més pes en la mesura que ni Bion ni Winnicott no van citar mai els treballs ni els llibres l'un de l'altre.

Bion va arribar a Los Angeles, per quedar-s'hi, el 1968. Poc després de la mudança es va adonar, en coherència amb la seva tesi de la necessitat de l'altre, que li calien altres col·legues a prop seu, tant pel seu suport com per satisfer la creixent demanda dels serveis de supervisió i d'anàlisi kleinià. Albert Mason i després Susan Issacs van acceptar invitacions per reunir-se amb ell a Los Angeles.

Els analistes americans podrien no haver sabut la transcendència d'aquesta invitació per part de Bion. Aquesta demanda podria ben bé haver cristal·litzat en una sèrie de qüestions importants en la seva carrera psicoanalítica. Havia complert setanta anys, havia estat president de la Societat Psicoanalítica Britànica dues vegades i president del Patronat de Melanie Klein des del 1962 fins al 1965. El seu comentari, freqüentment citat, i repetit en el segon seminari del llibre com "carregar el psicoanalista amb tals honors que desapareix sense deixar rastre" (p. 52), pot haver estat reflectit en aquesta agenda massa carregada amb tasques administratives a Londres, entre altres coses. És difícil imaginar que tot aquest treball no afectés el temps que hauria pogut dedicar a la seva passió de teoritzar i escriure sobre psicoanàlisi. Evidentment, Bion va decidir que l'interès mostrat pel seu treball a Los

Angeles era seriós i prou significatiu com per justificar el seu trasllat allà. A més a més, va assegurar-se de no haver d'assumir cap responsabilitat ni administrativa ni de lideratge. En aquest entorn bàsicament receptiu, Bion guanyaria temps suficient per continuar les seves investigacions.

Encara hi havia més avantatges en la decisió de Bion d'abandonar Londres. Una part dels interessos dels analistes de Los Angeles en les seves idees estaven relacionats amb l'afirmació que l'enfocament britànic de les relacions d'objecte havia tingut algun grau d'èxit amb pacients psicòtics i fronterers. La majoria d'analistes americans d'aquell temps eren psiquiatres que havien tingut molt contacte amb pacients psicòtics. Molts participants d'aquests seminaris treballaven amb pacients psicòtics hospitalitzats o fronterers, i estaven presumptament interessats a escoltar noves idees sobre què fer en aquest treball tan difícil. Tots els exemples clínics donats per Bion a Los Angeles eren de pacients psicòtics o fronterers, i les transcripcions deixen clar que aquests exemples van obtenir ressò.

El llibre

Les transcripcions d'aquest volum semblen mostrar que les presentacions de Bion a Los Angeles eren treballs en curs en relació amb les idees incipients del seu "últim" període. Donat que aquests nous col·legues americans estaven imbuïts en la psicologia del jo, derivada del treball d'Anna Freud, hauria estat difícil per a Bion intentar alguna cosa més que donar una explicació rudimentària de les seves idees epistemològiques. Les transcripcions demostren la seva ruta alternativa, que era tenir en compte el treball a nivell clínic amb les implicacions tècniques derivades del seu treball conceptual.

Durant els anys seixanta del segle passat, el grup kleinian de Londres no havia escrit gran cosa sobre tècnica (Spillius, 1988). El treball "Notes sobre memòria i desig" -considerat com una de les primeres publicacions kleinianes contemporànies sobre tècnica- forma la base del seu primer seminari. Va aparèixer a Los Angeles en una publicació trimestral psicoanalítica, *The Psychoanalytic Forum*, alguns mesos després de la visita de Bion. L'estil d'aquest treball breu és diferent del treball previ de Bion. És extraordinàriament comprimit, amb una expressió molt directa, inusualment contundent, gairebé fins al punt de semblar deliberadament exagerat i, per tant, amb elements provocatius. Les respostes al treball demostren algun interès en les seves afirmacions, però també molta incredulitat i una confusió total respecte d'allò que Bion estava intentant transmetre. Curiosament, l'analista de Los Angeles John Lindon, editor de *El fòrum psicoanalític*, va expressar la seva estima pel treball de Bion, considerant-lo "provocativament nihilista de tot allò que hem après com a psicoanalistes" (Bion, 1957/1967, p. 274).

La manera de parlar directa i clara de Bion contrasta molt amb l'estil d'escriure dens i opac que s'evidencia en les seves monografies epistemològiques del mateix període (Bion, 1962, 1957/1967, 1965). En

aquests seminaris, Bion gairebé no fa referència als símbols abstractes o a les al·lusions matemàtiques. Això suggereix que l'estil que va triar en els escrits dels seus treballs epistemològics estava al servei d'unes funcions específiques. Sospitem que estava al servei de fer difícil, o impossible, el fet d'introduir idees purament teòriques en el consultori, on tenia ben clar que no pertanyien. A més, creia que els analistes necessitaven ajuda continuada per frenar l'ús de la teoria per informar del seu treball en les sessions amb pacients, i una gran part dels seus escrits de l'"últim" període, incloent el seu treball sobre la memòria i el desig, reflectien aquest objectiu.

A part de parlar clarament, Bion invitava els membres participants, tant en els seminaris com en els grups de supervisions, a fer-li preguntes, les vegades que fossin necessàries, per poder aclarir allò que volia dir. Segurament, *allò* que estava dient era completament desconegut per a les persones que assistien als seminaris, i van haver de treballar dur per seguir les seves idees. Per exemple, ¿què n'havien de fer del seus comentaris introductoris en el primer seminari, on suggeria que havien de pensar en el pacient que veurien "demà" i no el que podrien haver vist avui? Entenem, ara, que ell estava introduint les seves idees en relació a abandonar memòria i desig. Però en aquell moment eren propostes radicals i evocaven respostes perplexes en els seus oients i, a vegades, profundament escèptiques.

En el segon seminari, Bion va dedicar gran part de la seva atenció a la seva noció de "*continent/contingut*", i també a la *identificació projectiva*, especialment en relació al treball amb pacients psicòtics i amb trastorns mentals severes. També va revisar la seva idea dels conceptes "*místic*" i "*establishment*", com una variació addicional de la relació "*continent/contingut*". És fascinant seguir l'intercanvi clar i animat del reconegut analista de Los Angeles Ralph Greenson (conegut perquè havia estat l'analista de Marilyn Monroe) amb Bion al voltant d'aquestes idees.

En el tercer seminari, Bion va estar explorant casos clínics de pacients psicòtics. Entre Bion i els participants es van donar intercanvis molt vius. Aquests van incloure la descripció d'un cas presentat en un altre moment per Gerald Aronson. Durant aquests anys, a Los Angeles s'estaven portant a terme altres estudis d'enfocaments psicoanalítics per a la psicosi. Aquests inclouen col·laboracions entre Milton Wexler (1965) i Ralph Greenson (1965) en allò que podria denominar-se un model de "dèficit del jo" en l'esquizofrènia, un enfocament amb el qual els analistes americans més joves com Aronson haurien estat més familiaritzats. Aquest enfocament es caracteritza per ser un mètode de "suport al jo", on l'analista funciona com una mena de jo auxiliar i veu els pacients asseguts, més que no pas estirats al divan, i això és viscut com una situació potencialment feridora i desintegradora. En el tercer seminari, Bion va recollir alguns d'aquests temes presentant el seu propi treball clínic amb pacients psicòtics "diagnosticats oficialment", juntament amb els seus comentaris sobre el pacient d'Aronson. En conjunt, aquestes explicacions clíniques són fascinants, clares i es presenten amb una mínima quantitat d'argot conceptual.

En el quart seminari, Bion va conduir una àmplia discussió clínica sobre els pacients “psicòtics fronterers” tot oferint l'exemple viu i dramàtic del seu treball analític amb una dona jove, tempestuosa i explosiva, que traspuava odi per cada porus del cos i la ment. Un cop més, Greenson va qüestionar vigorosament l'enfocament de Bion i la naturalesa de la interpretació. Els seus intercanvis representen un punt àlgid de les transcripcions. Per tant, Bion va presentar una visió clarament contrastada respecte dels tractaments “que donaven suport al jo (*ego supportive*)” proposats per la majoria dels analistes americans en aquell moment.

Bion (1955, 1957) enfocava els estats del jo primitiu des de la perspectiva kleiniana que els infants neixen amb una capacitat rudimentària de relació d'objecte, concebuda aproximadament en termes de la seva relació fantasmàtica amb el cos matern. A més de les posicions kleinianes ben conegudes sobre la identificació projectiva i els estats psicòtics, també va desenvolupar la idea de com els pacients psicòtics ataquen les seves pròpies ments i percepcions. Sostenia que la comunicació psicòtica reflecteix aquest trastorn del pensament i, per tant, podria ser útil treballar analíticament amb aquests tipus de pacients. Bion també es va centrar en com les persones psicòtiques sovint confonen els pensaments omnipotents amb accions i, quan es requereix reflexió, sovint apareix acció en lloc de pensament (Aguayo, 2009).

Part del valor d'aquestes transcripcions rau a demostrar quina part de l'obra de Bion estava a l'avantguarda d'allò que esdevindria un dels paradigmes clínics dominants als EUA per tractar els pacients pertorbats, que es troba en particular en el treball de Kernberg (1965, 1966). L'enfocament de Kernberg podria haver estat descrit en aquell moment com un enfocament de la psicologia del jo vers una mena d'aproximació clínica i teòrica amb la teoria basada en les relacions d'objecte kleinianes i britàniques. Bion no hauria estat necessàriament d'acord amb les formulacions incipients de Kernberg, però hauria considerat un gir favorable el fet que els pacients fronterers i narcisistes fossin ara considerats com tractables psicoanalíticament.

L'endemà del primer seminari (dijous 13 d'abril de 1967), Bion va portar un grup de supervisió a l'Hotel Beverly Wilshire a Beverly Hills, Califòrnia. El grup d'estudi ja tenia coneixement del cas perquè l'havia sentit abans, en altres ocasions, i ja estaven familiaritzats amb una part de la seva història i evolució. No obstant això, el presentador va donar un relat extens i detallat de la història de fons i de la sessió d'aquell dilluns de la mateixa setmana, relat que va durar més de vint minuts. Durant aquest temps, Bion va fer només dos comentaris i tots dos es troben en la transcripció. A més, la sessió presentada inclou un somni extraordinàriament llarg i complex.

Els intents inicials de Bion d'engrescar el grup després de la presentació d'aquest cas van fracassar, i sembla que de vegades lluitava per transmetre els seus punts de vista amb claredat. Veiem, per exemple, els seus comentaris al

final de la presentació, on es pregunta si portant més material d'altres casos podria "il·luminar" el cas presentat (p. 113). Aquesta és una observació bastant remarcable en el context de la seva nova i específica imatge: la de posar fosc en el camp psicoanalític per poder discernir una "espurna" d'un fet analític evolutiu. En altres moments Bion ofereix conjectures preses directament del model clàssic kleinian, només per retractar-se de les seves declaracions en un cert grau, en qüestionar el seu valor per comprendre la situació analítica real en si mateixa. El millor exemple d'això es produeix al final de la supervisió (p. 129-130).

Aquest grup d'estudi sembla haver presentat a Bion una oportunitat d'ensenyament completa perquè la majoria dels treballs del grup van demostrar les mateixes dificultats que ell estava tractant d'abordar. Aquesta experiència pot haver estat una oportunitat d'aprenentatge també per a Bion, perquè l'anterior supervisió basada en les seves noves idees contrasten amb els esforços posteriors en la supervisió de grup. Amb el temps va esdevenir molt més fluid en el seu llenguatge d'ensenyament clínic, i la supervisió i discussió transcrites en els seminaris de Nova York i Brasil, a més a més de les discussions de Los Angeles de 1967, mostren un home que se sent còmode amb les seves idees i mètodes (Bion, 1980, 1990, 1994).

Al final del llibre apareix un apèndix on es reimprimeix la totalitat de l'article de Bion, "Notes sobre memòria i desig", publicat originalment a la revista *The Psychoanalytic Forum*, volum 2, número 3, que va aparèixer a la tardor del 1967, dirigida pel Dr. John A. Lindon, de Los Angeles, que també havia assistit als seminaris. El seu format era, i encara és, tan revolucionari com pràctic. Lindon demanava un article, i convidava un grapat d'analistes de diferents perspectives a comentar-lo. Finalment, els comentaris eren enviats a l'autor, que hi donava una resposta final. Lindon demanà articles i comentaris d'analistes de tot el món, incloent Amèrica Llatina, Europa i Amèrica del Nord.

BIBLIOGRAFIA

- AGUAYO, J. (2009). On Understanding Projective Identification in the Treatment of Psychotic States of Mind: the Publishing Cohort of H. Rosenfeld, H. Segal and W. Bion (1946-1957). *Int. J. Psychoanal.*, 90, p. 69-90
- (2013). Book Review: Projective Identification: The Fate of a Concept, by E. Spillius and E. O'Shaughnessy, eds. *Psychoanal. Psych.*, 30, p. 515-522
- (2014). Bion's Notes on Memory and Desire - Its Initial Clinical Reception in the United States: A Note on Archival Material. *Int. J. Psychoanal.*, 95 (5), p. 889-910
- BION, W. (1955). On Group Dynamics: A Re-View. A (M. Klein *et al.*, eds.) *New Developments in Psychoanalysis*. Londres, Tavistock, p. 22-239
- (1957). Differentiation of the Psychotic from Non-Psychotic Personalities. *Int. J. Psychoanal.*, 38, p. 266-275; també a *Second Thoughts*. Londres, Heinemann, 1967, p. 43-64

- (1962). *Learning from experience*. Londres, Heinemann
- (1965). *Transformations*. Londres, Karnac Books, 1984
- (1980). *Bion in New York and São Paulo*. Perthshire, Clunie Press
- (1987). *Clinical Seminars and Four Papers*. Abingdon, Fleetwood
- (1990). *Brazilian lectures; 1973: São Paulo; 1974: Rio de Janeiro / São Paulo*. Londres, Karnac
- (1994). *Clinical seminars and other Works*. Londres, Karnac
- GREENSON, R. (1965). The working alliance and the transference neurosis. *Psychoanal. Quarterly*, 34, p. 155-181
- KERNBERG, O. (1965). Notes on countertransference. *J. Amer. Psychoanal. Assoc.*, 13 (1), p. 38-56
- (1966). Structural derivatives of object relations. *Int. J. Psychoanal.*, 47, p. 236-253
- KIRSNER, D. (2000). *Unfree Associations: Inside Psychoanalytic Institutes*. Londres, Polity Press
- RODMAN, R. (2003). *Winnicott: Life and work*. Cambridge, Perseus
- SPILLIUS, E. (ed.) (1988). *Melanie Klein Today, Vol. I, Mainly Theory*. Londres, Routledge
- WEEXLER, M. (1965). Working through in the therapy of schizofrenia. *Int. J. Psychoanal.*, 32, p. 157-166

Antònia Grimalt